

BALTŲ KALBŲ ATLASAS

Leidinio rengimą rėmė

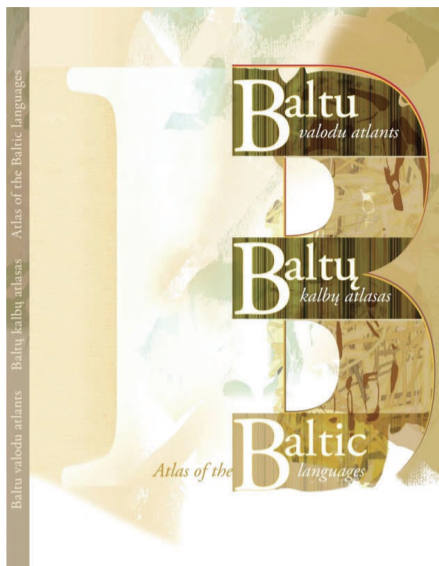
Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija

Europos Sąjungoje tokioms nedidelėms valstybėms, kaip Latvija ar Lietuva, ypač svarbu saugoti savąjį identitetą. Daugeliui iš mūsų jis pirmiausia asocijuojasi su gimtosios kalbos išlikimu. Abiejų išlikusių gyvųjų baltų – lietuvių ir latvių – kalbų tarmės ypač saugotinos.

Lietuvių ir latvių dialektologijos istorijoje pasiskirę tarmių tyrėjų biografijose galima išvelti daug panašumų. Jie neliko nepastebėti šio atlaso sumanytojų ir vykdytojų – Latvijos universiteto Latvių kalbos instituto ir Lietuvių kalbos instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriaus darbuotojų. Tai atsispindi bendroje mokslinėje veikloje: tarptautiniuose seminaruose, konferencijose ir simpoziumuose, kartu parengtuose pranešimuose ir straipsniuose.

Baltų kalbų atlasas pirmą kartą plačiau supažindina Lietuvos ir Latvijos visuomenę, tarptautinę mokslo bendruomenę su būsimu veikalu. Čia sutrumpintai pateikiamas *Baltų kalbų atlaso* įvadas, 12 žemėlapių ir jų komentarų lietuvių ir latvių kalbomis bei jų vertimas į anglų kalbą, sutrumpinimai ir santrumpos, šaltinių ir naudotos literatūros sąrašai. *Baltų kalbų atlaso* naudojamosi gausia medžiaga, surinkta lietuvių ir latvių kalbų plotuose XX a. II pusėje, nuo šeštojo dešimtmečio pradžios.

Baltų kalbų atlaso sudarytojos ir įvado autorės mokslo darbuotojos dr. Anna Stafecka ir prof. dr. Danguolė Mikulėnienė.

Baltų kalbų atlaso žemėlapius kompiuteriu braižė Latvių kalbos instituto darbuotojai doc. dr. Edmundas Trumpa ir asistentė Ilona Dzene.

Komentarų autorės – akademikė habil. dr. Ilga Jansone, vyriausioji mokslo darbuotoja dr. Anna Stafecka, vyresniosios mokslo darbuotojos doc. dr. Rima Bacevičiūtė ir dr. Asta Leskauskaitė, jaunesnioji mokslo darbuotoja Daiva Kardelytė-Grinevičienė.

Leksikografų konferencija Gardine

Spalio 23–24 d. Gardino valstybiniame universitete įvyko tradicinė tarptautinė mokslo konferencija *Šiuolaikinės leksikografijos problemos*, kurioje dalyvavo mokslininkai iš Baltarusijos, Rusijos, Ukrainos, Lietuvos, Lenkijos ir Vokietijos.

Konferencijoje drauge parengtą pranešimą, skirtą Lituanistikos židiniui ir Kalbos muziejui, pristatė Lietuvių kalbos instituto direktorė doc. dr. Jolanta Zabarskaitė ir Vardyno skyriaus Lituanistikos grupės vyr. mokslo darbuotoja Nadiežda Morozova. Pranešimas apie Lietuvių kalbos instituto ir Lituanistikos židinio mokslo sklaidą sukėlė didelį susidomėjimą ir Maskvos kolegų siūlymu buvo įtrauktas į konferencijos rezoliuciją. Po pranešimo autorės buvo pakviestos pristatyti Lituanistikos židinį gruodžio mėnesį Minske vyksiančioje tarptautinėje konferencijoje *Nacionaliniai ir kultūriniai komponentai tekste ir kalboje*.

Konferencijoje *Šiuolaikinės leksikografijos problemos* aptarti aktualūs leksikografijos, terminografijos, išteklių lingvistikos teorijos ir praktikos klausimai, pristatyti nauji kolegų iš Baltarusijos, Rusijos, Ukrainos, Lietuvos, Lenkijos ir Vokietijos leksikografiniai darbai. Itin didelio susidomėjimo sulaukė pranešimas apie Mainco mokslų akademijoje rengiamą 16 tomų vokiečių-rusų kalbų žodyną.

Vizito metu taip pat buvo susitikta su Gardino universiteto pirmuoju prorektoriumi doc. dr. Ivanu Buryko ir susitarta dėl tolimesnio Lietuvių kalbos instituto ir Gardino universiteto mokslinio bendradarbiavimo bei mūsų instituto paramos steigiant lituanistikos studijas Gardino universitete.

Lietuvos kalbų politika tautinės tapatybės stiprinimo aspektu pristatyta Tartu universitete

Praėjusią savaitę Tartu (Estija) vyko 10-oji *Šiaurės Europos šalių dvikalbystės konferencija*, kurią organizavo Tartu universitetas. Konferencijoje 15-os šalių mokslininkai perskaitė 46 pranešimus dvikalbystės ir daugiakalbystės temomis.

Itin įdomūs buvo plenariniai pranešimai. Pavyzdžiui, Tatjana Černigovskaja iš Sankt Peterburgo valstybinio universiteto pristatė naujausius smegenų veiklos, susijusias su kalbų mokymu ir mokėjimu, tyrimus, papasakojo apie neseniai atrastą kalbų geną. Jyrkis Kalliokoskis iš Helsinkio universiteto pritaikė Dello Hymes'o komunikacinės kompetencijos sampratą jau diegiamam sinchroniškam kelių kalbų mokėjimo testavimui. Peeteris Toropas iš Tartu universiteto, kurį ypač išgarsino semiotikas Jurijus Lotmanas ir jo mokykla, svarstė apie semiotikos ir vertimų teorijos santykius.

Konferencijoje perskaityti du pranešimai iš Lietuvos: Lietuvos kalbų politiką tautinės tapatybės stiprinimo aspektu aptarė Lietuvių kalbos instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja doc. dr. Laima Kalėdienė, daugiakalbystės Lietuvoje ypatumus atskleidė doc. dr. Meilutė Ramonienė (Vilniaus universitetas).

Konferencijoje buvo nagrinėjami:

- tautinės tapatybės išlaikymo daugiakalbystės sąlygomis klausimai;
- aptariamos antrosios kalbos mokymo ir mokymosi problemos; pristatomi Europos Sąjungoje itin aktyviai diegiami daugiakalbio mokymo (t. y. mokymo iškart keliomis kalbomis per tą pačią pamoką) principai ir priemonės;
- apžvelgtos atskirų šalių ir visos Europos Sąjungos kalbų politikos aktualijos;
- gilintasi į žodinio bei rašytinio vertimo teoriją bei praktiką.

Surinkta ~ 3400 leksikos duomenų *Lietuvių kalbos žodynui*

Pagal Valstybinės lietuvių kalbos komisijos finansuojamą projektą „Mažai tirtų šnektų leksikos ir garso duomenų kaupimas ir mokslinis tyrimas“ šių metų III ketvirtį buvo surengtos dvi ekspedicijos (vadovė dr. Zita Šimėnaitė) į Anykščių ir Utenos rajonus (Dabužių, Kirdeikių, Leliūnų, Surdegio, Svėdasų apylinkes) ir 2 išvykos – į Lazdijų rajono Vingrėnų

apylinkes (Vilija Ragaišienė) ir į Švenčionių rajono Adučiškio apylinkes (Jolita Urbanavičienė).

Ekspedicijose dalyvavo 14 žmonių. Surinkta ~ 3400 leksikos duomenų *Lietuvių kalbos žodynui* ir ne mažiau kaip 32 valandos garso įrašų Tarmių archyvu. Dar keturios išvykos rengiamos šią žiemą.